

UKRAINIAN WORD DERIVATION'S MODERN DEVELOPMENT TENDENCIES

The article is devoted of the question of studying the modern trends development of the Ukrainian language in derivation. The author proves of this problem being adequate, actual and perspective. The trends development in derivation of different years outlined and defined in works by I. I. Kovalyk, V. O. Horpynich, T. A. Kosmeda, T. A. Kots, A. M. Neluba, I. D. Farion.

The purpose of our research is to study modern trends development of the Ukrainian language in derivation. The object of the research is proper functioning derivation of the Ukrainian language. The subject of our research is modern trends development in derivation. To teach the aim we should solve such problems: outline definitive the modern trends development of the Ukrainian language in derivation; to study characteristic of this trends development and what causes their formation.

Metodology. The descriptive method, continuous sampling method, the method of morphemic and derivational analysis are used.

Results. The main modern trends development of the Ukrainian language in derivation states: the ways of word building such as lexical semantic, stem, composition, abbreviation, univerbation and other are active formative. The brevity is important characteristic for the Ukrainian word-formation.

Key words: functioning of the Ukrainian language, development of the derivation, productivity, modern trends development.

УДК 81'374.26

Я. П. Яремко,
к. філол. н., доц.,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
доцент кафедри української мови

ПРАГМАТИЧНА ЗАБАРВЛЕНІСТЬ ТЕРМІНА-ПОЛІТОНІМА

У статті обґрунтовано думку про те, що оптимальним середовищем для семантичної самореалізації терміна є комунікативний (глобальний) контекст, де термін неминує набуває триєдиної прагматичної (конотативної, імплікативної, емотивної) забарвленості. Наголошено, що нові грані у пізнанні лінгвістичного феномену терміна-політоніма висвітлює синтез функціонально-комунікативного та когнітивістського підходів.

Ключові слова: термін-політонім, комунікація, антропоцентризм, прагматичний компонент.

У сучасному мовознавстві очевидною є тенденція переосмислення звичних, майже аксіоматичних тверджень про природу терміна, його значення, функції ознаки, як от: однозначність, точна співвіднесеність з поняттям, системність, відсутність синонімії, лаконічність і т.д. [13, с. 188]. Тракткування терміна як динамічного антропоцентричного мовного знака виявляє, що ті названі вище «системи» вимог, яким нібито повинні відповідати справжні терміни, у реальному мовному житті, у комунікативних умовах швидше бажані, ніж дійсні. Наріжним каменем лінгвістичної прагматики стає не просто принцип антропоцентризму, а егоцентризму. Він акцентує увагу на реальному мовцеві, чия мисленнева й мовленнева діяльність реалізується щоразу в новому і конкретному комунікативно-прагматичному просторі. Саме тут відбувається семантична самореалізація терміна. Прагматичну забарвленість терміна програмує на когнітивному рівні неодновимірність позамовної дійсності, якою є, зокрема, політична. Тому функціонально-комунікативний підхід у взаємодії з когнітивістським висвітлює нові грані у пізнанні характеру основного репрезентанта цієї політичної дійсності – політичного терміна (терміна-політоніма), чим і зумовлюється актуальність наукової розвідки.

Об'єктом дослідження є національна політична термінологія як система не лише лінгвального, а й ідеологічно-культурного кодування. Тож предметом дослідження стала передусім культурна детермінованість семантики політичного терміна, зокрема його прагматичного компонента, синкретична природа якого потребує комплексної лінгвістичної характеристики.

Порівняно з іншими суспільно-політична термінологія в українському мовознавстві досліджувалась досить активно (А. Бурячок, Т. Панько, О. Сербенська, М. Леонова, О. Новоставська) у рідчій формально-семіотичній парадигмі, тобто на основі власне лінгвістичної методології і виключно внутрішньолінгвістичними методами. Методологічна основа пропонованого дослідження базується на міждисциплінарних принципах, які розкривають взаємозв'язок *політичної культури – етнічної свідомості – національної мовної картини світу*. Звернення до національної мовної особистості (людини, народу) як рушія когнітивно-культурного поступу надають змогу простежити взаємодію мовних і прихованих мисленневих структур, які можуть бути реконструйовані за комунікативними прагматичними смислами. Тому поєднання принципів логікоцентризму, системоцентризму – з одного боку та антропоцентризму (етноцентризму, егоцентризму) – з іншого уможливить розкриття синкретичної природи політичного терміна.

Мета наукової розвідки – шляхом розширення дослідницької парадигми – від структуралістської до антропоцентричної – виявити закономірність виникнення прагматичної забарвленості у семантиці терміна-політоніма як результату взаємодії когнітивних структур (психологічно реального значення), комунікативних структур (прагматичного значення мовця) і мовних (системного значення). Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: а) довести необхідність перегляду традиційних уявлень про мовну семантику терміна, вироблення нових підходів до вивчення такого лінгвістичного феномену як термін-політонім; б) висвітлити цілісність триединого прагматичного (конотативного, імплікативного, емотивного) компонента у значеннєвій структурі політичного терміна; в) обґрунтувати перспективність формування нового напрямку лінгвістичних досліджень – *антропологічного термінознавства*.

Теоретична цінність статті полягає у застосуванні нових методологічних стратегій, у поглибленні прагмалінгвістичного осмислення характеру терміна, онтологічна сутність якого з погляду когнітивної прагмалінгвістики постає в дещо іншому світлі. Новітнє лінгвістичне мислення створює підґрунтя для виокремлення у системі лінгвістичних дисциплін нового напрямку – *антропологічного термінознавства*. Пропонована стаття є ілюстрацією своєрідного «лінгвістичного експансіонізму» – входження ідей, сформованих у лінгвістиці, у культуру, психологію, філософію, когнітологію тощо. Тож її матеріали можуть прислужитись у викладанні як нових дисциплін (соціолінгвістика, етнолінгвістика, когнітивна лінгвістика, психолінгвістика, комунікативна та прагмалінгвістика, лінгвокультурологія, лінгвополітологія тощо), так і традиційних (вступ до мовознавства, загальне мовознавство, лексикологія, історія української мови). У цьому полягає практична цінність отриманих результатів студювання.

Неодновимірність прагматики як інтегрального (етнопсихолінгвістичного) явища зумовила різноманітність трактування її об'єкта вивчення, місця в структурі словесного знака, її інгредієнтів тощо, а відтак – спричинила невизначеність статусу прагматики. Розбіжності фіксуються, зокрема, навколо таких питань:

- 1) чи є прагматика складовою лексичної семантики чи особливим рівнем мови;
- 2) яке місце прагматики в структурі словесного знака;
- 3) яка структура прагматики знака;
- 4) чи тотожні поняття «прагматичне значення» і «конотативне значення»;
- 5) який характер конотативності у термінології – узуальний чи okazіональний.

Тут бодай контурно окреслимо основні акценти згаданих проблем.

Одне з вузлових питань, що потребує розв'язання, – яка структура прагматики знака. Наповнюваність цієї структури безпосередньо залежить від трактування об'єкту прагматики і діапазону її функціонування.

Існує думка (Т. Дейк, Д. Лакофф), що прагматику потрібно визнати особливим рівнем структури мови. Деякі дослідники (О. Білявська) трактують прагматичний аспект значення як окрему категорію, що відрізняється від конотації, вбачаючи в ньому інформацію про учасників комунікації й умови комунікації. Поширеним у сучасній семасіології є також ототожнення прагматичного і конотативного значення, де конотацію здебільшого інтерпретують як додаткові щодо денотативно-сигніфікативного змісту слова смислові, емоційні, експресивні, оцінні і стилістичні компоненти [8, с. 92-93]. Така аморфність конотативного значення створювала підґрунтя для різних його позначень: емотивне значення, експресивно-стилістичне значення, емоційно-експресивне забарвлення слова, емоційне напластування тощо. Можна помітити, що включення в структуру конотації, яка відображає ставлення мовця до дійсності, стилістичного компонента не є з погляду семіотики цілком виправданим. До того ж структурно неоднорідним є сам стилістичний компонент. Тому ми поділяємо думку, що «доречно, кажучи про лексичне значення, включати в це поняття тільки ті експресивні елементи, які стійко і однозначно характеризують саме явище, яке відображає слово (напр., *донос*, *гордыня*), не включаючи в нього тих стилістичних елементів, які характеризують стиль і призначення мовлення чи мовців (архаїзми, діалектизми, професіоналізми)»

[14, с. 112]. Іншими словами: те напластування у значенні слова, яке розширює характеристику денотата через імплікаціонал, є невід'ємною частиною лексичного значення, а точніше – його прагматичного аспекту. Ця прагматика підтверджується на лексикографічному рівні супровідними позначками типу «іронічне», «зневажливе», «пестливе», «урочисте» та ін. Натомість позначки типу «книжне», «офіційне», «розмовне», «архаїчне», «діалектне» тощо вказують на функціонально-стильову належність слів, не додаючи ніяких прагматичних відтінків до предметно-логічної частини лексичного значення.

На відміну від конотативного та стилістичного компонентів, імплікативний компонент не має лексикографічного втілення. Він являє собою смисл, який буквально не передається під час висловлювання, а виводиться з нього шляхом смислового аналізу. Оскільки у висловлюванні закладено, як правило, більше, ніж сказано чи відбито у словнику, то імплікативний компонент (або імпліцитний, або імплікатура) теж вважається з погляду прагматики частиною значення. Причому у значення слів (чи речень) входять лише ті імплікатури (термін Г. П. Грайса), які є конвенціональними, узагальненими [12, с. 144-146]. У комунікативно-прагматичному просторі, що базується на осі «адресант – адресат», значення політонімів постійно варіюються і виступають, по суті, як вживання.

Прагматичний ореол значення слова формує і емотивний компонент, який теж, ясна річ, лексикографічно не відтворюється. З погляду психолінгвістики саме «емоційний тон» є вирішальним чинником зміни значення слова, оскільки слово служить не тільки засобом розуміння, але й засобом вираження афекту [8, с. 14, 15]. Емотивне вираження завжди «супроводжує» семантичну самореалізацію політоніма, створюючи відповідне прагматичне тло для інтонаційної характеристики явища політичної дійсності. До прикладу, у політичному дискурсі радянського періоду цей фон мав ідеологічно запрограмоване забарвлення: світле (позитивне), якщо йшлося про соціалістичну дійсність (*розвинутий соціалізм, соціалізм з людським обличчям*) і негативне, якщо характеризувався її антипод – капіталістична дійсність (*загниваючий капіталізм, акули капіталізму* тощо). У сучасному пострадянському суспільстві, де внаслідок глобальних трансформацій політична картина світу як особливий спосіб відтворення реальності у свідомості соціуму [5, с. 43] стала неоднорідною, розмитою, емотивний спектр став значно багатшим і водночас неоднозначно сприйманим. Внаслідок удосконалення політтехнологій, зокрема у засобах масової інформації, способи впливу на людську свідомість стали тотально нав'язливими, хоча не завжди впізнаваними. Стимулювання емоційних подразників дозволяє проникати у підсвідомість і маніпулятивно нагнітати відчуття страху, незахищеності, невпевненості у завтрашньому дні, а в результаті – інфікувати внутрішній психічний світ, тобто душу людини, зневірою та апатією. Це створює підґрунтя для реалізації у комунікативному акті принципу конгруентності (відповідності, узгодження), коли повідомлювана інформація викликає у адресата ту ж емоцію, яку програмує мовець.

Тому слушно, на нашу думку, слова, семантичну самореалізацію яких супроводжують суб'єктивовані конотативний, імплікативний та емотивний компоненти, що взаємодіють в прагматичній площині, можна означити узагальненою назвою «*прагматизми*». У плані вираження *прагматизм* органічно входить у словотвірний тип зі значенням «назви мовних понять»: *діалектизм*,

побутовізм, етнографізм тощо. Властивість політоніма на мовленнєвому рівні поєднувати в собі синтез компонентів – *поняттєвого, конотативного, імплікативного, емотивного* – співвідноситься зі стрижневими функціями терміна: когнітивною (пізнавальною, інформативною) і комунікативною, тобто здатністю виражати поняття, ідеї, думки й інтонаційно передавати їх комунікантам. У політичному дискурсі ці функції взаємодіють з двома іншими: *оцінною*, у якій закладено суб'єктивне ставлення комунікантів (*конотативний та імплікативний компоненти*), й *афективною*, що передає емоції та почуття.

Тож, повертаючись до актуальності дослідження прагматичного аспекту, зауважимо: симбіоз його складових створює труднощі у розмежуванні під час семасіологічного аналізу власне семантичних і прагматичних ознак слова, що виявляються у взаємопереході інтенціонального та імплікаціонального елементів значення. Дифузія цих ознак не дає змоги однозначно стверджувати, **що** панівне у цій взаємодії – «членування» чи оцінка [9, с. 382]. Прихований, латентний характер конотацій та імплікатур, які не фіксуються у словниках і у мовному повсякденні можуть бути неусвідомленими, підсилює ці труднощі.

Особливо це стосується становлення політичної терміносистеми, семантичний континуум якої об'єднується навколо соціально значущих понять-корелятивів: «прогресивне-регресивне», «істинне-хибне», «своє-чуже», «добро-зло» та ін. Соціально-історичні зміни спричиняють реструктуризацію когнітивної, а відтак – і термінологічної бази як вияву перекодифікації суспільно-політичного знання. Ця перекодифікація закладає в політонімах змінну ідеологічну характеристику того чи іншого політичного явища, змінюючи при цьому власне прагматичний «заряд» значення політоніма.

Політоніми мають ту семантичну особливість, що їх конотація може бути подвійною: закладеною в інактуальному (системному, мовному) значенні і актуальному (мовленнєвому). В актуальному значенні приховано багато смислових можливостей слова, які можуть реалізуватися в певних контекстах. Тоді виразно проявляється прагматична функція політоніма як знака, внаслідок чого він обростає новими смисловими нюансами, ніби вбираючи і наміри мовця-суб'єкта та слухача-об'єкта, і стилістичний клімат епохи, і багато різних адгерентно-асоціативних та інгерентно-асоціативних утворень [1, с. 68]. З цього погляду мовні значення постають викристалізованими моделями когнітивних структур. Ця кристалізація відбувається в процесі мовленнєвої діяльності людини, де закладається генетична основа майбутнього значення. Тому мовленнєва семантика, з одного боку, виконує конститутивну функцію, будучи базою формування семантики мовної, з іншого – комунікативну, реалізуючи значення у конкретному комунікативному акті. Звідси випливає, що мовне значення, не будучи відображенням дійсності в гносеологічному розумінні цього терміна, служить інструментом актуалізації процесу відображення навколишнього світу у свідомості людини [2, с. 53]. Саме через свідомість як посередницьку ланку між дійсністю і словом-знаком відкриваються пізнавальні можливості мови: «Мова є засіб не виражати головну думку, а створювати її...», вона не відображення сформованого світогляду, а діяльність, яка його створює...» [11, с. 258].

У площині досліджуваної теми – прагматичного значення словесного знака – концептуальне твердження О. Потебні виводить на з'ясування давньої і такою ж мірою актуальної проблеми – проблеми значення і смислу. Красномовним

свідченням цієї актуальності є інтенсивні дослідження у зарубіжній і вітчизняній семасіології (Ю. Апресян, Н. Арутюнова, А. Вежбицька, Т. Ковалевська, Н. Кондратенко, В. Кононенко, М. Кочерган, В. Левицький, В. Леман, А. Леонт'єв, В. Манакін, Б. Серебрєнніков, Ю. Степанов, Ч. Філмор та ін.). Інтегральний характер цієї проблеми виходить за межі власне лінгвістики і стосується таких антропологічних наук, як етнолінгвістика, когнітивна лінгвістика, комунікативна та прагмалінгвістика, психолінгвістика, нейролінгвістика, лінгвополітологія, лінгвокультурологія та ін. Якраз неврахування чинників синкретичного характеру, що спричиняє відокремлене вивчення категорій значення і смислу, є основним каменем спотикання в теорії лінгвістичної семантики.

Досить поширеним є твердження, що значення і смисл протиставляються як позаконтекстний зміст слова (у словнику) і контекстний (дискурсний) варіант значення, а відтак: значення – системна (мовна) категорія, а смисл – актуальна (мовленнєва); значення – інваріантна, постійна категорія, а смисл – варіантна, мінлива, детермінована мовленнєвим чи ситуативним контекстом [8, с. 10]. Прихильники потєбніанської традиції в сучасній семасіології мовному значенню («ближче значення», за термінологією Потєбні) протиставляють смисловий зміст (смисл) слова («дальше значення», за Потєбнею) – величину ситуативну і контекстуально зумовлену. На думку А. В. Бондарка, «значення і смисл являють собою не різні і незалежні об'єкти, а різні сторони, аспекти, форми існування мисленнєвих (мисленнєво-мовних і мисленнєво-мовленнєвих) одиниць, які виявляються здатними до взаємних переходів, до перекодування» [3, с. 39]. У такому баченні вченого простежується певна переакцентація співвідношень понять «значення» і «смисл», зв'язок між якими здебільшого розглядався лише в одному напрямку: від значення – до смислу (значення в системі мови і його реалізація в мовленні). А. В. Бондарко загострює увагу на зв'язку цих понять, їх здатності «до взаємних переходів, до перекодування». Ця думка знаходить продовження у психолінгвістичній концепції, згідно з якою між корелятивними категоріями – змістом і смислом – існують і генетичні відношення, коли певне значення розглядається як результат вербалізації смислових структур, які відображають ознаки пізнаного об'єкта номінації. Відтак генетично первинним компонентом означеного є смисл як вияв суспільно виробленого ставлення до дійсності, а мовне значення є вторинним відображенням дійсності.

Сприятливим полем для проростання прагматичних особистісних смислів є політична картина світу, сформована у свідомості національної мовної особистості. Адже індивідуальна свідомість через належність суб'єкта до певного суспільно-історичного періоду й до певної етнокультурної спільноти не може бути відстороненою – вона завжди більшою чи меншою мірою аксіологічна. Відтак індивідуальна свідомість – не лише знання про дійсність, але й ставлення до неї. Смисл укорінений у культурному бутті, у самій оцінній діяльності суб'єкта, породжуваний нею і по-різному прагматично забарвлений. Тому діалог на осі «автор – читач (слухач)» неможливий без семіотичних відмінностей, так само як неможливий при абсолютних відмінностях. У діалозі потенційно закладені та варіативність сприйняття, ті різнотлумачення, які формують прагматичний ореол слова. На цю діалогічну асиметричність свого часу звертав увагу В. Гумбольдт: «Люди розуміють одне одного не тому, що передають співрозмовнику знаки

предметів, і навіть не тому, що взаємно налаштовують один одного на точне і повне відтворення ідентичного поняття, а тому, що взаємно торкають один в одного один і той же ланцюг чуттєвих уявлень і початків внутрішніх понять, торкаються до тих самих клавіш інструмента свого духу, завдяки чому у кожного спалахують у свідомості відповідні, але не тотожні смисли» [4, с. 165-166]. Така асиметрія сприйняття в межах однієї мовної культури, на індивідуально-мовленнєвому рівні, зумовлена тим, що побічні «співзначення», які напластовуються на предметно-поняттєве ядро лексичних значень, породжені передусім індивідуальним світосприйняттям мовця, його внутрішнім (культурним, духовним) Я, уявою, умінням бачити «боковим» зором. Комунікативну асиметрію може посилювати ситуативний контекст, тобто мовленнєва ситуація, у якій відбувається спілкування (вказівка на суб'єктів мовлення, їх соціальну позицію, час, умови та інші чинники комунікації). Так виникає глибинний, можна сказати, стереоскопічний ефект семантики слова. Він наводить на думку, що лише глобальний (комунікативний) контекст, який охоплює вербальний (мовний і мовленнєвий), ситуативний, культурний (контекст культури) та особистісний контексти, дає змогу побачити багатогранну семантику словесного знака, зокрема його прагматичного смислу. Позаяк комунікативні суб'єктивні смисли стосуються передовсім внутрішнього світу національної мовної особистості (людини, народу), її ідеологічних засад, уявлень про політичне буття, то навіть політоніми-інтернаціоналізми типу *демократія, парламент, опозиція, референдум, нація, еліта, націоналізм, соціалізм* тощо будуть викликати в буденній мовній свідомості спільномовних, а тим більше – різномовних комунікантів неоднакові реакції-асоціації. Смыслові конфігурації задає ідеологічна оптика, адже національна політична культура нерозривно поєднана з ідеологією, яка моделює в політиці систему ідеалів та цінностей. В аксіологічно-прагматичному вимірі вона визначає, *що* вважати суспільним добром, а *що* – злом, у *що* вірити і *як* варто діяти в тих чи тих суспільних обставинах. Тому кожен політонім – аксіологічно забарвлений й ідеологенний.

Порівнюючи слово із твором мистецтва, який відбиває індивідуальний образ світу, В.Гумбольдт зауважував: «Є всі підстави вважати, що слова різних мов, які позначають навіть найбільш конкретні предмети, не є повними синонімами і »коли вимовляють *грец. іплос, лат. equus, нім. Pferd* «кінь», то мають на увазі не зовсім одне і те ж» [4, с. 306]. Звідси випливає, що ігнорування прагматичних елементів під час зіставного аналізу на лексикографічному рівні може створити лише видимість еквівалентності міжмовних корелятивів, підтвердженої спільним значенням у словнику.

З погляду когнітивної прагмалінгвістики як етнопсихолінгвістичного явища політична термінологія повинна розглядатися не як «річ в собі», а як результат унікального культурно-політичного досвіду народу, його розумово-оцінної діяльності, відображеної у мовній картині світу. В процесі історичного розвитку набуті і «переплавлені» у свідомості політичні знання виливаються в етнічно зумовлені ідеологічні матриці, які накладають відбиток на прагматичний компонент у значеннєвій структурі політоніма.

Те, що прийнято вважати національно-культурним надбанням, відображає «наївна картина світу». Як факт повсякденної свідомості, «наївна картина світу» органічно поєднана з політичною термінологією, носієм і творцем якої

є національна мовна особистість. Саме вона здійснює мовну концептуалізацію політичної дійсності, по-своєму інтерпретує різні явища, традиції, події національного буття. Не протиставляючи «наївний» погляд на світ «науковому», вкажемо на ту інтегральну зону, де ці погляди перетинаються. Йдеться про концептуальну (поняттєву) картину світу (ККС), яка має універсальний характер, тому що є спільною для народів із більш-менш однаковим рівнем політичної культури. Натомість мовна картина світу (МКС) виявляє не тільки спільність організації (концептуалізації) політичної дійсності, а й своєрідність її бачення. Оскільки за межами ККС залишаються ті периферійні зони, які виступають носіями національно-специфічної аксіологічної інформації, то цілком слушно вважати ККС підґрунтям мовної. Саме в національно-мовній картині світу терміни-політоніми набувають етноцентричної інтерпретації.

Таким чином, стереоскопічна виразність семантики політонімів проявляється через двомодусний спектр існування слова – у мові і мовленні, коли видно не лише значущість слова на основі парадигматичних чи синтагматичних зв'язків, але й той прихований потенціал, що реалізується на основі комунікативно-прагматичних характеристик соціально важливих явищ. Прагматичний аспект, розкриваючи семантичну наповнюваність політонімів смисловими «соціальними» семами, увиразнює національну своєрідність мовної картини світу. Це дає підстави для визначення: політоніми – це слова, словосполучення, що співвідносяться з поняттями політичної сфери і семантично самореалізуються на комунікативно-прагматичному рівні через триєдину характеристику (конотативну, імплікативну, емотивну) пізнаних явищ політичної дійсності.

Перегляд традиційних схем опису галузевих термінологій у межах структуралізму, стратегічна антропоцентричність наукової кваліфікації терміна, визнання пріоритетної ролі людського фактора в процесах творення й інтерпретативної рецепції термінопонять, неоднорівність семантики політичного терміна, зокрема його прагматичного компонента, спонукали автора до розробки нового напрямку лінгвістичних досліджень – *антропологічного термінознавства* [16, с. 2], ідеї якого окреслено у цій науковій розвідці.

Література

1. *Алефиренко Н. С.* Спорные проблемы семантики: [монография] Н. С. Алефиренко. – М.: Гнозис, 2005. – 325 с.
2. *Апресян Ю. Д.* Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Ю. Д. Апресян // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37-67.
3. *Бондарко А.В.* Грамматическое значение и смысл / А. В. Бондарко. – Львів: Наука, 1978. – 158 с.
4. *Гумбольдт Вильгельм фон.* Избранные труды по языкознанию; пер. с нем. под. ред. и с предисл. Г. В. Рамшивили / В. Фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1984. – 397 с.
5. *Іващенко В.* Політоніми в інформаційному просторі «політичної картини світу» / В. Іващенко // Українська термінологія і сучасність: Зб. наукових праць. – Київ: КНЕУ, 2001. – С. 43-47.

6. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування / Т. Ю. Ковалевська. – Одеса: Астропринт, 2001. – 344 с.
7. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності. – Одеса: Чорномор'я, 2007. – 156 с.
8. Левицкий В. В. Семасиология / В. В. Левицкий. – Винница: Нова книга, 2006. – 512 с.
9. Мартине А. Основы общей лингвистики / А. Мартине // Новое в лингвистике. Вып. III. – М.: Прогресс, 1963. – 253 с.
10. Павиленис Р. И. Проблема смысла. Современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павиленис. – М.: Мысль, 1983. – 286 с.
11. Потебня А. А. Эстетики и поэтика / А. А. Потебня. – М.: Искусство, 1976. – 613 с.
12. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов. – Винница: Нова книга, 2008. – 345 с.
13. Татаринов В. Л. История отечественного терминоведения. Направления и методы терминологических исследований: очерк и хрестоматия / В. А. Татаринов. – М., 1995. – Т. 1.
14. Шмелёв Д. Н. Очерки по семасиологии русского языка / Д. Н. Шмелёв. – М.: Наука, 1964.
15. Яремко Я. П. Сучасна політична термінологія: на перетині когніції та комунікації / Я. П. Яремко. – Дрогобич: Вимір, 2015. – 434 с.
16. Яремко Я. П. Концептуальні поняття сучасної політології: лінгвокогнітологічний аспект: автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01 / Ярослав Петрович Яремко. – Одеса 2015. – 36 с.
17. Dijk T. A. Studies in the Pragmatics of Discourse / T/ A/ van Dijk. – The Hague; Paris; N.Y.: Mouton Publishers, 1982. – 331 p.
18. Wierzbicka A. Cross-cultural pragmatics. The semantics of human interaction / A. Wierzbicka. – Berlin; N.Y.: Mouton de Gruyter, 1991. – 344 p.

Я. П. Яремко,

Дрогобычский государственный педагогический университет
имени Ивана Франко,
кафедра украинского языка

ПРАГМАТИЧЕСКАЯ ОКРАСКА ТЕРМИНА-ПОЛИТОНИМА

В статье утверждается, что оптимальной средой для семантической самореализации термина служит коммуникативный (глобальный) контекст, где термин неминуемо приобретает триединую прагматическую (коннотативную, имплицативную, эмотивную) окраску. Подчеркивается, что новые грани в познании лингвистического феномена термина-политонима отражает синтез функционально-коммуникативного и когнитивистского подходов.

Ключевые слова: термин-политоним, коммуникация, антропоцентризм, прагматический компонент.

POLITICAL TERM'S PRAGMATIC COLORING

Socio-political terminology in the Ukrainian linguistics has been studied quite actively (A.Buryachok, T.Panko, O.Serbenska, M.Leonova, O.Novostavska) in the mainstream of the formal-semiotic paradigm, that is based on the actual linguistic methodology and exclusively innerlinguistic methods. The methodological basis of the lingual-cognitological analysis of the conceptual notions is the triad « culture – consciousness – language». Expanding the research paradigm – from linguocentric (structural) to the anthropocentric (ethnocentric) – allowed the expansion of the newest (discursive) nature of the term-politonim, its value, features and functions in a real communicative process. It also enabled to see not only a lingual but an ideological and cultural coding system in the political terminology. In fact, the latter stimulates the emergence of the triune pragmatic (connotative, implicative, emotional) meaning in a political term. Appealing to the national lingual personality (person, people) as the engine of the cognitive-cultural progress will enable us to trace the interaction of the lingual and hidden structures of thinking that can be reconstructed by the pragmatic communicative meanings. That is why the combination of the principles of the logicocentrism, systemcentrism – on the one hand and anthropocentrism (ethnocentrism, egocentrism) – on the other hand will allow to discover the syncretic nature of the political term. The purpose of the scientific exploration is to reveal a pattern of the occurrence of the pragmatic colouring in the semantics of the term-politonim as the result of the interaction of the cognitive structures (psychologically real meaning), communicative structures (the pragmatic significance of the speaker) and lingual (system value).

Key words: term-politonim, communication, anthropocentrism, pragmatic component.